



QORTI TA' L-APPELL

**S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO**

**ONOR. IMHALLEF
ALBERT J. MAGRI**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta ta' l-1 ta' Gunju, 2007

Appell Civili Numru. 14/2002/2

Claudette Gauci

versus

***Paolo Bonnici Limited, Chris Gauci, Wallace u
Domenica konjuġi Fino u Price Club Operators
Limited***

Dan huwa appell minn sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili li tgħid illi garanzija mogħtija minn direttur ta' soċjetà kummerċjali biex tagħmel tajjeb għal dejn ta' l-istess soċjetà torbot il-komunjoni ta' l-akkwisti bejn l-istess direttur u martu, għalkemm il-mara ma tatx il-kunsens tagħha għall-garanzija.

L-attriċi appellanti kienet fissret illi żewġha l-konvenut Chris Gauci kien intrabat b'kitba privata tat-3 t'April 1998 li jagħmel tajjeb għad-dejn li s-soċjetà konvenuta *Price Club*

Operators Limited ikollha lejn is-soċjetà konvenuta l-oħra *Paolo Bonnici Limited*. Dak iż-żmien bejn l-attriċi u żewġha kien hemm il-komunjoni ta' l-akkwisti, li kienet inħallet wara, b'att pubbliku tat-30 t'Awissu 2001.

L-attriċi appellanti tgħid illi l-kitba tat-3 t'April 1998 hija garanzija għal dak li jgħid u jrid l-art. 1322(3)(h) tal-Kodiċi Ċivili u għalhekk att ta' amministrazzjoni straordinarja li jeħtieġ il-kunsens tal-konjuġi wkoll. Hi saret taf bl-obbligazzjoni meta s-soċjetà kreditriċi fittxet il-ħlas fil-kawża fl-ismijiet *Paolo Bonnici Limited versus Wallace Fino et* (ċitazzjoni numru 1706/2001).

Billi tgħid illi hi qatt ma tat il-kunsens tagħha għall-obbligazzjoni, li għalhekk ma tolqotx il-komunjoni ta' l-akkwisti, u tista' titlob illi tinħall, l-attriċi appellanti fetħet il-kawża tallum u talbet illi l-qorti:

1. tgħid illi l-obbligazzjoni personali li ntrabat biha l-konvenut żewġha Chris Gauci sabiex jagħmel tajjeb għad-dejn tas-soċjetà konvenuta *Price Club Operators Limited* hija nulla fl-interess tal-komunjoni ta' l-akkwisti bejn il-konjuġi Gauci u ma tolqotx lill-istess komunjoni; u
2. tħassar il-garanzia mogħtija mill-konvenut Chris Gauci favur is-soċjetà konvenuta *Paolo Bonnici Limited*.

Talbet ukoll l-ispejjeż.

Is-soċjetà konvenuta *Paolo Bonnici Limited* ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

1. li żewġ l-attriċi jiffirma *credit application form* kienet għalih "att normali ta' ġestjoni ta' kummerċ u negozju" kif igħid l-art. 1324 tal-Kodiċi Ċivili, u għalhekk jorbot il-komunjoni ta' l-akkwisti bla ħtieġa li l-attriċi wkoll tidher fuq id-dokument; u
2. ukoll jekk l-att twettaq mingħajr il-kunsens ta' l-attriċi, ma hemmx il-kondizzjonijiet li jrid l-art. 1326 tal-Kodiċi Ċivili, għax l-obbligazzjoni li ntrabat biha żewġ l-attriċi ma toħloq ebda jedd reali jew personali fuq proprjetà immobbli, u lanqas ma ngħataw jeddijiet fuq mobbli b'titolu gratuwitu; bis-saħħa tad-dokument imsemmi żewġ l-attriċi ngħata diversi konċessjonijiet, vantaġġjużi u ta' benefiċju għan-negozju tiegħu, mis-soċjetà eċċipjenti.

Il-konvenuti l-oħrajn ma ressqux eċċezzjonijiet.

B'sentenza mogħtija fid-9 t'Ottubru 2003 il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili laqgħet l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta u ċaħdet it-talbiet ta' l-attriċi wara li qalet illi:

Żewġ l-attriċi, il-konvenut Chris Gauci, hija persuna fin-negozju u għamlet żmien, bi sħab ma' terzi persuni, tiġġestixxi *chain ta' supermarkets* imxerrda f'Malta u Għawdex bil-kumpanija *Price Club Operators Limited*. Is-Sur Gauci kien wieħed mid-diretturi ta' din il-kumpanija. Peress li din il-kumpanija kellha l-ħtieġa li tixtri l-prodotti li riedet tbiegħ, *in bulk*, mingħand diversi *wholesalers* lokali, daħlet fi ftehim magħhom biex tingħata *credit facilities* favorevoli. Ftehim simili gie ffirmat mas-soċjetà konvenuta *Paolo Bonnici Limited*, li offriet lis-soċjetà *Price Club credit* ta' disgħin ġurnata fuq somma ta' Lm125,000 valur ta' prodotti. Dan il-ftehim gie iffirmat mis-Sinjur Chris Gauci u Wallace Fino, it-tnejn diretturi tas-soċjetà *Price Club Operators Ltd*. Fuq din l-iskrittura, il-firmatarji assumew "*personal responsibility for payment*". Ebda konsorti ta' firmatarju ma deher jew iffirma dak il-ftehim, għalkemm iż-żewġ firmatarji kienu miżżewġa dakinhar tal-konklużjoni tal-kuntratt u kien jopera fil-konfront tagħhom ir-regim tal-komunjoni ta' l-akkwisti.

Irriżulta li s-soċjetà *Price Club Operators Ltd* għaddiet minn problemi finanzjarji u waqgħet lura fil-pagamenti. Is-soċjetà *Paolo Bonnici Ltd* fittxet lill-kumpanija, lill-firmatarji u lil żwiegħom personalment għall-hlas. Il-kumpanija u l-firmatarji qed jikkontestaw dik il-kawża, però, fil-frattemp, l-attriċi, mart id-direttur Chris Gauci, ressqet din il-kawża li fiha qed titlob li l-kuntratt ta' assunzjoni ta' garanti ta' żewġha jiġi dikjarat null għax sar *ad insaputa* tagħha u mingħajr il-kunsens tagħha bi ksur ta' l-artikolu 1322 tal-Kodiċi Ċivili.

Skond l-artikolu 1322(3)(h) tal-Kodiċi Ċivili, il-kuntratt għal xi garanzija gie dikjarat li hu att ta' amministrazzjoni straordinarja, u skond l-artikolu 1322(2) il-jedd li jitwettaq att simili "imissu liż-żewġ miżżewġin flimkien". Peress li l-attriċi ma tatx il-kunsens tagħha għat-twettiq ta' dak il-ftehim, hi qed titlob l-annullament tiegħu a tenur ta' l-artikolu 1326 ta' l-istess Kodiċi Ċivili.

L-artikolu 1326 tal-Kodiċi Ċivili jagħti l-fakoltà lil dik il-konsorti li ma tkunx tat il-kunsens tagħha għall-att straordinarju li jannulla dak l-att kemm-il darba dak l-att ikun dwar it-trasferiment jew il-ħolqien ta' jedd reali jew personali fuq proprjetà immobbli; meta dak l-att ikun dwar

proprietà mobbli, dan jista' jkun annullat biss meta l-jeddijiet fuqhom ikunu ngħataw b'titolu gratuwitu.

Ma ġiex allegat, f'dan il-każ, li l-azzjoni attriċi ma saretx fit-terminu impost bil-liġi.

Il-garanzija li ffirmat l-konvenut Chris Gauci tolqot kemm proprietà immobiljarja, kif ukoll proprietà mobbli, u dan peress li garanzija personali tfisser li d-debitur ikun daħal responsabbli għad-dejn bil-ġid kollu tiegħu, preżenti u futuri, kemm mobbli kif ukoll immobbli. In kwantu l-garanzija tista' taffettwa l-proprietà mobbli, qed jiġi kontestat li din il-garanzija ma ġietx iffirmata b'titolu gratuwitu, u dan peress li bħala korrispettiv ta' dik il-garanzija personali ġie koncess lill-kumpanija *credit facilities* għal disgħin jum fuq ammont kbir.

... .. Għa' ġie muri li l-għoti ta' garanzija huwa att ta' amministrazzjoni straordinarja; però, l-artikolu 1324 tal-Kodiċi Ċivili jiddisponi li att li normalment hu meqjus bħala att ta' amministrazzjoni straordinarju, jista' jsir minn konsorti wieħed u jkun validu, jekk dak l-att ikun att normali ta' ġestjoni ta' kummerċ, negozju jew professjoni tal-konsorti li jkun aġixxa mingħajr il-permess tal-parti l-oħra.

Trattat dan il-punt, din il-qorti hi tal-fehma li kompriżi fit-terminoloġija ta' att normali ta' ġestjoni ta' negozju, wieħed għandu jinkludi mhux biss l-atti ġornalieri ta' kummerċ, iżda wkoll dawk l-attivitajiet li, għalkemm ma jsirux fuq bażi regolari, huma però normali fil-kummerċ u n-negozju. Il-qorti tifhem li trid tingħata interpretazzjoni wiesa' lil dak l-artikolu, biex jiġi li jkopri kull tip ta' negozju, anke wieħed eċċezzjonali, li wieħed jistenna li jsir minn min ikun f'dak in-negozju, kummerċ jew professjoni. Il-liġi, fil-fatt, ma tużax il-kelma "regolari" jew "ta' kuljum" għall-eċċezzjoni, iżda att normali, u att ikun "normali" skond in-negozju u ż-żmien li fih sar l-att.

... ..

Hekk ukoll, illum, in-negozju kollu kważi jsir dejjem *tramite* kumpanija, u żgur li ffit issib kumpaniji li ma jkollhomx *overdraft* jew self ma' bank. Hi prassi normali li l-bank ma jagħtix dawn il-faċilitajiet lil kumpanija jekk ma jkollu garanzija personali mill-persuni li jmexxu dik il-kumpanija; din l-għoti ta' garanzija personali hija att normali għal dawk involuti fil-ġestjoni ta' kummerċ jew negozju.

L-istess jista' jingħad għal għoti ta' *credit facilities*, simili għal dawk meritu ta' din il-kawża. Il-*wholesalers* il-kbar soltu jbigħu jew *on a cash basis* jew *on credit*, u hu normali li meta jkollhom klient li jixtri ħafna u b'mod regolari, ma jkunx pratikabbli li n-negozju jsir *on a cash basis*, imma jsir arrangament ta' *credit facility*. Meta tingħata din il-facilità, hu normali li l-*wholesaler* jitlob garanzija personali tal-persuni li jmexxu n-negozju, u dan biex ikopru ruħhom u jpattu f'it għar-riskju li qed jieħdu meta jissupplixxu l-prodotti *on credit*.

Fil-każ in eżami, il-kumpanija *Price Club Operators Ltd* kienet għadha kemm inxtrat mingħand l-operatur preċedenti, u l-operaturi l-godda riedu jespandu u jkabbru n-negozju. Dan bdew jagħmluh billi jieħdu *loans* u *credit facilities*, u hija ħaġa normali, kif fil-fatt ġara, li dawk il-*loans* li s-soċjetà ħadet mingħand il-banek jew il-*credit facilities* li ħadet mingħand diversi aġenziji jkunu garantiti jew b'ipoteki speċjali fuq proprjetà immobiljari jew b'garanzija personali ta' l-istess opeaturi. Din hija ħaġa normali mistennija fin-negozju, u żgur ħadd m'għandu jippretendi li jieħu *loan* jew *credit facility* u ma joffri xejn in garanzija tar-restituzzjoni. Li seħħ f'dan il-każ huwa negozju normali li jiġri regolarment fis-suq tal-kummerċ. Is-soċjetà talbet li jkollha faċilitajiet ta' kreditu adegwati, u s-soċjetà konvenuta – kif għamlu diversi *wholesalers* oħra – tat din il-facilità u esigiet garanzija personali da parti ta' l-operaturi tan-negozju, liema garanzija ġiet debitament mogħtija *as a matter of course*. Dak il-ftehim, allura, huwa att li, fiċ-ċirkustanzi, għandu jitqies normali *ai termini* ta' l-artikolu 1324 tal-Kodiċi Ċivili u, kwindi, validu avolja ffirmat minn konsorti wieħed biss.

... ..

L-obbligazzjoni in kwistjoni hi, allura, mhux biss obbligazzjoni valida li ħoloq ir-raġel *ai termini* ta' l-artikolu 1324 tal-Kodiċi Ċivili, iżda wkoll hi obbligazzjoni li torbot lill-komunjoni ta' l-akkwisti allura eżistenti bejn il-konjuġi Gauci

L-attriċi appellat minn din is-sentenza b'rikors tat-28 t'Ottubru 2003. L-aggravju ewlieni ta' l-attriċi appellanti essenzjalment huwa illi l-għotja ta' garanzija personali ma hijiex att normali tal-kummerċ jew tal-professjoni ta' direttur; għalhekk, biex torbot il-komunjoni ta' l-akkwisti,

kienet teħtieġ il-kunsens ukoll ta' l-attriċi. Aggravju ieħor huwa illi l-att li ma jsirx bil-kunsens taż-żewġ miżżewġin, meta dak il-kunsens huwa meħtieġ, għandu jithassar *in toto* u mhux biss jiġi dikjarat li ma jolqotx il-komunjoni ta' l-akkwisti.

Is-soċjetà konvenuta appellata *Paolo Bonnici Limited* wieġbet għar-rikors ta' l-appell fl-24 ta' Novembru 2003. Qalet illi, għalkemm l-għoti ta' garanzija huwa att ta' amministrazzjoni straordinarja, madankollu meta jingħata minn direttur fiċ-ċirkostanzi tal-każ tallum għandu jitqies att normali ta' ġestjoni ta' kummerċ, negozju jew professjoni kif igħid l-art. 1324 tal-Kodiċi Ċivili, u għalhekk jorbot il-komunjoni ta' l-akkwisti bejn l-attriċi u żewġha għalkemm l-attriċi ma kinitx tat il-kunsens tagħha. Il-konvenuta appellata kompliet tgħid illi, ukoll jekk din il-qorti ssib illi l-għoti ta' garanzija minn direttur ma huwiex att normali fil-kummerċ u professjoni ta' direttur, ma jiġix b'hekk illi ma jiswiex iżda biss illi jitqies obligazzjoni parafernali ta' żewġ l-attriċi, bla ma jorbot il-komunjoni ta' l-akkwisti.

Fl-añharnett il-konvenuta appellata qalet illi din il-qorti ma għandhiex tiddisturba l-apprezzament li għamlet l-ewwel qorti ħlief meta dak l-apprezzament joħloq ingustizzja.

Id-dispożizzjonijiet tal-liġi li huma rilevanti għall-każ tallum huma l-artt. 1322(2) u (3)(h), 1324 u 1326(1) u (2) tal-Kodiċi Ċivili:

1322. (2) Il-jedd li jitwettqu l-atti ta' amministrazzjoni straordinarja, u l-jedd li wieħed iħarrek jew jiġi mħarrek dwar dawk l-atti jew li ssir xi transazzjoni dwar xi atti jkunu li jkunu, imissu liż-żewġ miżżewġin flimkien.

(3) Dawn li ġejjin huma l-atti ta' amministrazzjoni straordinarja:

... ..

(h) il-kuntratt għal xi garanzija;

1324. Atti normali ta' ġestjoni ta' kummerċ, negozju jew professjoni li jkunu qed jiġu eżerċitati minn parti waħda biss mill-miżżewġin, ikunu vestiti biss f'dik il-parti li fil-fatt tkun qed teżerċita dak il-kummerċ, negozju jew professjoni anke fejn dawk l-atti kieku ma kenux magħmula in relazzjoni ma' dik is-sengħa, negozju jew professjoni kienu jikkostitwixxu amministrazzjoni straordinarja.

1326. (1) Atti li jeħtieġu l-kunsens taż-żewġ partijiet miżżewġa iżda li jitwettqu minn parti waħda mingħajr il-kunsens tal-parti l-oħra jistgħu jkunu annullati fuq it-talba tal-parti l-aħħar imsemmija meta dawk l-atti jkunu dwar it-trasferiment jew il-ħolqien ta' jedd reali jew personali fuq proprjetà immobbli; u meta dawk l-atti jkunu dwar proprjetà mobbli dawn jistgħu jkunu annullati biss meta l-jeddijiet fuqhom ikunu ngħataw b'titolu gratuwitu.

(2) Kull azzjoni għal annullament tista' tittieħed biss mill-parti li kien meħtieġ il-kunsens tagħha

Ma huwiex kontestat illi l-attributi ma tatx il-kunsens tagħha għall-għoti ta' garanzija.

Il-kwistjonijiet quddiem din il-qorti huma essenzjalment tnejn:

1. jekk l-għoti ta' garanzija minn direttur biex jagħmel tajjeb għad-dejn tas-soċjetà li tagħha huwa direttur jitqiesx "att normali ta' ġestjoni ta' kummerċ, negozju jew professjoni" ta' direttur, u jkunx jiswa meta jsir minn dak id-direttur waħdu mingħajr il-kunsens ta' martu; u

2. jekk ma jitqiesx "att normali ta' ġestjoni ta' kummerċ, negozju jew professjoni" ta' direttur, u għalhekk ikun jeħtieġ ukoll il-kunsens tal-mara, meta jsir mid-direttur waħdu jkunx null għal kollox jew ikunx jorbot biss il-beni parafernali tad-direttur u mhux ukoll il-komunjon ta' l-akkwisti.

Din il-qorti ma tistax taqbel illi l-għoti ta' garanzija huwa "att normali ta' ġestjoni ta' kummerċ, negozju jew professjoni" ta' direttur.

Ċertament, l-għoti ta' garanzija biex jagħmel tajjeb għad-dejn tas-soċjetà li tagħha huwa direttur ma huwiex wieħed mis-setgħat u d-dmirijiet ta' direttur kif imfissra fl-Att dwar il-Kumpaniji. Anzi, li direttur jintrabat li jagħmel tajjeb għad-dejn tas-soċjetà jmur kontra l-prinċipju illi soċjetà għandha personalità magħżula minn dik ta' l-azzjonisti u ta' l-uffiċjali tagħha u għalhekk għandu jitqies ħaġa straordinarja, u mhux ordinarja, u huwa biss konsegwenza tal-fatt illi xi impriži kummerċjali, li għandhom *bargaining power* dominanti, jinqdew b'dik is-setgħa biex jimponu pattijiet u kondizzjonijiet kuntrattwali li x'aktarx ma kienx iseħħilhom li jimponu li kieku ż-żewġ partijiet kellhom setgħa kummerċjali ndaqs. F'dawn iċ-ċirkostanzi, il-ħtieġa li l-liġi tħares il-parti dgħajfa ssir aktar urġenti, u dan

ċertament ma jsirx billi tħalli li parti li ssib ruħha marbuta bla ma biss tkun taf, u bla ma qatt kienet mitluba tagħti la l-kunsens u lanqas il-fehma tagħha, bħal ma tħalli li jsir is-sentenza appellata.

Il-qorti għalhekk issib illi l-għoti ta' garanzija kien att ta' amministrazzjoni straordinarja li ma sarx, kif kellu jsir, miż-żewġ miżżewġin flimkien.

X'inhuma l-konsegwenzi ta' dan?

Din il-qorti taqbel ma' l-ewwel qorti illi l-konsegwenza ma hijiex in-nullità *in toto* ta' l-att iżda biss illi ma jorbotx lill-komunjoni ta' l-akkwisti.

L-interess huwa l-kejl tad-dritt ta' azzjoni, u l-interess ta' l-attriċi appellanti huwa fil-beni parafernali tagħha u fil-beni tal-komunjoni ta' l-akkwisti. Hekk kif jiġi dikjarat illi dawk il-beni ma jintlaqtux bil-garanzija, l-interessi ta' l-attriċi appellanti jkunu mħarsa, u ma hux meħtieġ ukoll illi l-att jithassar *in toto*.

Li l-annullament jingħata biss fil-interess ta' dik il-parti li ma tkunx tat il-kunsens jidher ċar mill-art. 1326(2), li jgħid illi "kull azzjoni għal annullament tista' tittieħed biss mill-parti li kien meħtieġ il-kunsens tagħha".

L-atti li jistgħu jithassru, li dwarhom jitkellem l-art. 1326(1), huma dawk li joħolqu jedd reali jew personali fuq proprjetà immobbli jew, b'titolu gratuwitu, fuq proprjetà mobbli, għax f'dak il-każ il-patrimonju tal-komunjoni ma jistax jiġi redintegrat jekk mhux bit-tħassir għal kollox ta' l-att. Fil-każ tallum, iżda, ma ħarġux mill-komunjoni beni li biex jitreggġgħu lura jkollu jithassar xi att ta' aljenazzjoni jew ta' amministrazzjoni straordinarja; biżżejjed li jingħad illi l-komunjoni ta' l-akkwisti ma għandhiex titqies marbuta b'obligazzjoni. Biex isir dan ma hux meħtieġ li jingħad ukoll illi l-beni parafernali ta' żewġ l-attriċi ma humiex marbuta bl-obbligazzjoni.

Il-qorti għalhekk tiddisponi mill-appell billi tirriforma s-sentenza appellata: tħassarha fejn laqgħet l-ewwel eċċezzjoni u ċaħdet l-ewwel talba ta' l-attriċi appellanti, u, minflok, tilqa' l-ewwel talba billi tgħid illi l-obbligazzjoni personali tal-konvenut Chris Gauci biex jagħmel tajjeb għad-dejn tas-soċjetà konventa *Price Club Operators Limited* ma torbotx il-komunjoni ta' l-akkwisti li kien hemm bejn l-istess Chris Gauci u martu l-attriċi appellanti; twettaq is-sentenza appellata fejn ċaħdet it-tieni talba biex

Kopja Informali ta' Sentenza

L-obbligazzjoni titfassar għal kollox, u tgħid illi dik l-obbligazzjoni tiswa biex torbot il-beni parafernali tal-konvenut Chris Gauci, bla ħsara għal dak li jgħid u jrid l-art. 1329 tal-Kodiċi Ċivili.

L-ispejjeż ta' l-ewwel istanza jinqasmu f'ishma ndaq bejn l-attriċi, il-konvenut Chris Gauci u s-soċjetà konvenuta *Paolo Bonnici Limited*, u l-ispejjeż ta' l-appell għandhom jinqasmu bin-nofs bejn l-attriċi appellanti u s-soċjetà konvenuta appellata *Paolo Bonnici Limited*.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----